

ODMEVI NA DOGODKE

Maruša Avguštin

SEJEM OTROŠKIH KNJIG V BOLOGNI

28. – 31. marec 2011

Prvi vtisi

Na prvi pogled osrednja razstava ilustracij, na kateri vsako leto sodelujejo udeleženci iz vsega sveta, letos ni nudila opaznih likovnih presežkov. Predstavitel lanskoletne Andersenove nagrajenke za ilustracijo JUTTE BAUER (1958) je s prevladujočo črtno risbo in enostavno pripovednostjo z zdravim humorjem opozarjala na povezanost zgodbe, razumljive otrokom in prilagojene knjigi, manj je nudila slikarskih užitkov. Gostja letošnjega sejma je bila LITVA; litvanske ilustracije so bile presenečenje že zaradi izvirne postavitve razstave, ki so jo spremljale knjige.

Večje število nezasedenih paviljonov je zbuvalo vtis, da se ta najpomembnejši mednarodni sejem otroških knjig krči.

Kaj razkrije natančnejši ogled osrednje razstave ilustracij

Še vedno se zdi, da po številu ilustratorskih tehnik, vsebinski pestrosti in dognanosti likovne izvedbe prednjači Japonska. Glede na različne likovne prijeme, bogato domišljijo in prefinjenost likovnega izraza, ki prepričljivo dopolnjuje vsebinske pripovedi, ji sledi Francija. Med svojstvene mojstre ilu-

stracije sodita Španija in Portugalska. Za italijansko ilustracijo se zdi, da se je povsem izvila iz dolgoletne odvisnosti od svoje klasične umetnosti in da postaja po pestrosti izrazov vse bolj pogumna. Številne druge države so zastopane z bogastvom najrazličnejših rokopisov, od otroško občutene pripovednosti, fotografsko natančnih opisov, pravljličnosti, do redkih surrealističnih izrazov. Posebno mesto pripada iranski ilustraciji, ki jo zaznamujeta izrazita ploskovitost in rafiniranost izraza, vezanega na njihovo kulturo.

Ilustratorji z vseh koncev sveta uporabljajo najrazličnejše likovne tehnike. Računalniške izvedbe v kombinaciji z drugimi likovnimi rešitvami so zelo pogoste. Letos je prvič opazneje zastopana tudi raba fotografije. Še vedno se pojavljajo tudi klasične grafične tehnike, ki so najbolj značilne za Japonsko, a ne le zanjo.

Je presežek letošnje razstave večja prilagojenost ilustracij knjigi in mladim? Morda, čeprav že nekaj let opažamo, da se ilustracija izvija iz pretiranega eksperimentiranja, in čeprav tudi letošnja razstava vključuje t. i. instalacije, prenesene v knjige s pomočjo fotografije. Sicer pa je vsakoletni izbor ilustracij za razstavo odvisen tudi od žirije.

Mednarodna strokovna žirija za sprejem ilustracij na razstavo

Mednarodno strokovno žirijo so sestavljali slovaški ilustrator L'uboslav Pal'o, belgijski ilustrator Carli Cneut, italijanski založnik Paolo Canton, norveška knjižničarka in založnica otroških knjig Ellen Seip in francoska kritičarka otroške literature, posebej ilustriranih knjig, Sophie van der Linden. Z ilustratorskega stališča je bil zanimiv zapis L'uboslava Pal'a, da je med predloženimi ilustracijami opazil tri vrste likovnih rešitev: prave ilustracije, take, ki to še niso, a obetajo, da bodo njihovi avtorju postali pravi ilustratorji, in tretjo skupino, ki bi po njegovem mnenju bolj sodila na slikarsko razstavo. Poudaril je, da ne gre za kritiko, temveč opažanje različnosti ilustratorskih izrazov. V skupnem poročilu komisije, ki je objavljeno v katalogu, so člani žirije poudarili, da so pri uvrstitvi del na razstavo upoštevali tehnično dovršenost izvedbe, originalnost ideje in povezanost ilustracij z besedilom. Vrstni red je po mnenju žirije narekovala izjemna kulturna pisanost predloženega gradiva. Žirija je posvarila mlade ustvarjalce pred posnemanjem uveljavljenih mojstrov, saj bolonjska razstava tudi obetavnim začetnikom utira pot v mednarodni ilustratorski prostor. V svojem zapisu je spodbujala tudi tiste, ki niso prišli v izbor, naj vztrajajo pri svoji ustvarjalnosti.

14.000 prispelih ilustracij 2863 ilustratorjev iz 76 držav je predstavljalo za žirijo izjemen napor, vendar upa, da je z odgovornim izborom 76 ilustratorjev in 375 del iz 20 držav dobro opravila svoje delo in da predstavitev ilustracij na razstavi nudi kolikor je mogoče popolno sliko pestrosti izrazov, ki v tem trenutku vladajo na svetovnem ilustratorskem področju.

Dela za razstavo Jutte Bauer je izbrala nemška strokovna žirija, predstavitev

ilustratorske ustvarjalnosti častne gostje Litve pa njihova žirija. Preprostost izraza Jutte Bauer skriva v sebi poznavanje otrokovega dojemanja zgodb. Avtorica, ki piše tudi besedila, se otrokom približa s profesionalno risbo, ki jih vedno znova osvaja.

Litvanska ilustratorska razstava je pokazala 32 mojstrov iz treh obdobj. Njihova žirija je poudarila, da gre za skupino avtorjev, ki so delali še v nekdanji skupni državi Sovjetski zvezi, drugo skupino predstavljajo tisti, ki jih je zaznamoval prehod v samostojno državo, tretjo skupino pa tvorijo najmlajši ilustratorji, med njimi so bili tudi še študenti litvanskih likovnih akademij. Njihova bogata kulturna zgodovina se kaže v ilustratorskih značilnostih, odkrivanje posebnosti treh generacij pa bi potrebovalo bolj poglobljen študij. Vsekakor se zdi, da je njihov pogosto slikarsko obravnavan izraz dojemljiv in privlačen tudi brez poznavanja besedila

Ilustratorska kavarna

Ilustratorska kavarna je vsako leto shajališče ilustratorjev, pisateljev, založnikov, kritikov in obiskovalcev sejma, kjer poslušalci sledijo različnim razpravam,

nastopajoči pa odgovarjajo tudi na vprašanja iz publike. Tudi letos sta polno zaseden prostor in živahno spremljanje dogajanj pričala o živem zanimanju za ilustracijo in ilustrirane knjige. Žal dogodkom zaradi časovne omejenosti našega skupinskega obiska ni bilo mogoče slediti.

Mednarodna žirija za nagrade najboljšim ilustriranim knjigam

V mednarodni strokovni žiriji, ki je izbrala najboljše ilustrirane knjige, so bili: Antonio Faetti (predsednik), odličen poznavalec otroške literature in knjižne ilustracije, Eric Baker, znameniti ameriški oblikovalec iz New Yorka in avtor strokovnih knjig o oblikovanju, in Nathalie Beau, dejavna na različnih področjih literarne ustvarjalnosti za otroke, posebej na področju slikanice; sodelavka založb Gallimard jeunesse in Nathan jeunesse, članica francoske sekcije IBBY itd.

Žirija je izbirala med 942 kandidati iz 35 držav, tudi Slovenije. Podelila je naslednje nagrade:

- Nagrado FICTION francoski založbi Éditions Milan za *Ezopove zgodbe* v adaptaciji Jeana-Philippa Mogena in z ilustracijami Jeana-Françoisa Martina
- Nagradi FICTION MENTION založbi Éditions Thierry Magnier iz Pariza za knjigo *HIACINTHE ET ROSE* z besedilom Françoisa Morela in slikami Martina Jarrieja ter založbi Walker Books iz Londona za knjigo *THE IRON MAN* z besedilom Teda Hughesa in ilustracijami Laure Carlin
- Nagrado NON FICTION založbi Changbi Publishers iz Koreje za knjigo *A HOUSE OF THE MIND: MAUM* z besedilom Kim Hee-Kyunga in ilustracijami Iwone Chmielewske
- Nagradi NON FICTION MENTION založbi Dwie Siostry iz Varšave za

knjigo *CO Z CIEBIE WYROŚNIE?*, tekst in ilustracije Daniel Mizielinski in Aleksandra Mizielniska; založbi Sigongjunior iz Koreje za knjigo *THE STORIES SHOULDN'T BE TRUE*. Tekst in ilustracije Gang Gyeong Su

- Nagrado NOVI HORIZONTI založbi Cosac Naify iz brazilskega Sao Paula za knjigo *MIL-FOLHAS-HISTÓRIA ILUSTRADA DO DOCE*. Besedilo je prispevala Lucrecia Zappi, grafično oblikovanje pa Maria Carolina Sampaio
- Nagradi NOVI HORIZONTI MENTION založbi Cosac Naify iz brazilskega Sao Paula za knjigo *A JANELA DE ESQUINA DO MEU PRIMO* (besedilo E. T. A. Hoffman, ilustracije Daniel Bueno) in založbi Petra Ediciones iz Mehike za knjigo *UN DIA* (besedilo in ilustracije Chiara Carrer)
- Nagrado OPERA PRIMA založbi Éditions MeMo za *MONSIEUR CENT TÊTES* (Besedilo in ilustracije Ghislaine Herbéra)
- Nagradi OPERA PRIMA MENTION založbi La Joie de Lire iz Ženeve (Švica) za knjigo *DIAPASON*, ilustracije Laetitia Devernay, založbi Mucho-mor iz Varšave za knjigo *SLOIATKO* in založbi Gimpel Verlag iz Hannovera v Nemčiji za knjigo *FANTJE* (besedilo Adam Jaromir, ilustracije Gabriela Cichowska)

Na sejmskih stojnicah je bilo več kot 1200 razstavljalcev knjig, med njimi več kot 1100 tujih. Med odličnimi rezultati je vedno najti tudi številne vprašljive izvedbe. Letošnje leto ni bilo v tem pogledu nobena izjema, zato med množico gradiva ni bilo prav lahko najti v vitrinah razstavljenih nagrajenih knjig.

V letu 2010 je bila ustanovljena še ena nagrada, namenjena mladim ilustratorjem pod 35 let. Prejel jo je Philip Giordano.

Zapis se nanaša predvsem na ilustratorski delež knjižnega sejma, a so bili na njem tudi centra za avtorje in prevajalce ter poseben prostor za sklepanje licenc.

Številne so tudi prireditve v mestu Bologni, ki so povezane s sejmom. Letos je bil poleg širše predstavitve Litve za raziskovalce ilustracije posebej zanimiv prikaz del nemškega ilustratorja in pisca besedil Nikolausa Heidebacha z naslovom *Skoraj sam. Risbe za vsakogar*, ki je z odlično risbo, bogatim koloritom in fantazijo s humorjem, ki je blažil tudi manj prijazne, seksualno obarvane vsebine pri otrocih in odraslih, opozarjal na profesionalni nivo ilustracij z nekonvencionalnimi pripovedmi. Razstava s spremljajočimi knjigami je bila v Palazzu d' Accursio na Piazza Maggiore.

Slovenska ilustracija

Na ilustratorski razstavi 2011 Slovenija ni bila navzoča, čeprav ima ilustratorje, ki bi si udeležbo brez dvoma zaslužili.

Predlog slovenske sekcije IBBY in Društva slovenskih pisateljev za Andersenov nagrado akad. slikarki Ančki Gošnik Godec in pesniku Tonetu Pavčku bo obravnavan prihodnje leto, ker se Andersenova nagrada podeljuje vsaki dve leti. Upanje, da bi jo prejela, ostaja, a ni zelo verjetno. Lila Prap nagrade ALMA ni prejela, dobil jo je izjemen avstralski umetnik Shaun Tau. Ali to pomeni, da naša ilustracija vendarle ni na dovolj visokem nivoju za mednarodna priznanja? Verjetno so prisotni še drugi razlogi.

Zame je bilo posebno doživetje prikaz avtorske slikanice *Sidro* Damijana Stepančiča na eni od slovenskih stojnic letošnjega bolonjskega sejma. Knjiga bi po aktualnosti likovnega jezika, povezanosti z besedilom ter vrhunskega oblikovanja celote brez dvoma sodila med nagrajene primerke. Sama bi jo uvrstila v bližino nagrajenih *Ezopovih zgodb*.

Na Bienalu ilustracij v Bratislavi (BIB) so slovenski ilustratorji že dolgo prisotni in dobili so tudi ugledne nagrade. Je morda Bratislava ovinek, ki je potreben za nastop v Bologni? Ne nazadnje: brez uvrstitve na svetovno prizorišče nismo nič manj dobri, a se za nas ne ve. Iskanje možnosti nastopanja na svetovnih prizoriščih pa ne sme zasenčiti negovanja posebnosti naše ilustracije in ne zasledovanja ilustratorskega dogajanja v svetu. Eno in drugo je potrebno. Slikar in likovni kritik Marjan Tršar je večkrat poudaril, da slikar lahko uporabi tuje vplive, če jih je posvojil, jim dal svojo osebno barvo. Za ilustracijo velja isto. Za zdaj bolonjska razstava ne kaže uniformiranja. Zdi se, da je globalizacija sveta ne ogroža. Tudi slovenska ilustracija ohranja svoje posebnosti in pisanost likovnih izrazov. Ilustratorska sekcija pri ZDSLJU s štipendijami spodbuja tovrstno likovno ustvarjalnost. A navsezadnje vsaj v svetu že prepoznavni in uveljavljeni slovenski ilustratorji Lila Prap in Alenka Sottler opozarjata na visok nivo in svojskost slovenske ilustratorske umetnosti. Za njeno širšo navzočnost na tujih razstavah bo potrebna dodatna organizacijska in finančna družbena pomoč.